

איזה ארבעה (מתוך ששה) סדרים לומדים יותר?

בשיחת ש"פ עקב תשל"ז, נאמר, שבשנים הכי אחרונות מתרבה הלימוד בסדר קדשים, ולא כמו פעם שהלימוד בסדר זה הי' מועט. ועל זה הובא מאמר הגמרא (ב"מ קיד, ב) "בארבעה לא מצינא בשיתא מצינא" (בתמי, כלומר, אפילו בארבעה סדרים שהיו לומדים, לא מצינא, וכ"ש בשני הסדרים שלא היו לומדים כ"כ), ונאמר שארבעת הסדרים שלומדים יותר הם חוץ מסדרי קדשים וטהרות. ושאלו על זה ממ"ש בפירש"י, "ארבעה סדרים .. מועד ישועות .. נשים .. וקדשים", ושני הסדרים שלא היו לומדים כ"כ הם "זרעים" (שאינו נוהג בחו"ל וכן טהרות).

ועל זה ענה הרבי (בתקנו בהציטוט מהשיחה), שדברי הגמרא הובאו רק בתור דוגמא לדבר, שאפילו בדורות הראשונים לא הי' נפוץ הלימוד בכל הסדרים. ולתה, ארבעת הסדרים שלומדים הם חוץ מסדרי קדשים וטהרות שלא לומדים כ"כ – (כי זרעים לומדים ולמדו גם בזמן הש"ס באה"ק (ראה פרש"י הני"ל), משא"כ קדשים שכנראה בפועל – בישיבות דורות האחרונים לא לומדים). (והוסיף: כמדומה שהזכרתי זה ברור – הלימוד בישיבות). ומפיה"מ ריש קדשים³¹ מובן (ע"פ הטעם שכותבו) שגם בזמן הש"ס הי' חסר בלימודו לגבי השאר.

ובהמשך לציטוט לשון רש"י הני"ל, שעל זה שאלו, שמה מובן לכאורה שסדר קדשים כן היו לומדים – הוסיף הרבי: בזמן הש"ס (והעיקר – לאו דוקא בעיון כבהשאר. וראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ב סיי"א³²).

והוסיף בנוגע להמובא מהגמרא הני"ל – שבגמרא זו: (1 דוגמא³³, 2) הסברת אמרי³⁴ שאין לומדים "קדשים", אף שפופץ לימוד חולין (שהרי תמיד למדו מס' ברכות מזרעים ונדה מטהרות³⁵), (3) שלא הקשתי מהחיוב ללמוד כל הסדרים (הלי' ת"ת לאדה"ז שם סיי"א³⁶).

* * *

אהבת הגר

בשיחה הני"ל, בביאור ללקוטי לוי"צ, הובא מדברי הרמב"ם בספר המצוות (מ"ע רז), שצונו על אהבת הגר כמו שצונו על אהבת עצמו.

ושאלו, מדוע הובא זה מספר המצוות דוקא, ולא מספר הי"ד (הלי' דעות פ"ו ה"ד).

ועל זה ענה הרבי:

כי שם מפורש שאין ההשוואה רק ד"ע³⁷, כ"א במדרש חז"ל וברובן³⁸. משא"כ ברמב"ם הלי' דעות ובשו"ת שלו³⁹ לר"ע⁴⁰ הגר.

³¹ ושם (הקדמת הרמב"ם לסדר קדשים בתחילתה): "ענין הקרבנות כבר אבד בעונותינו הרבים, ואין משגיחין בו אלא מעט מבני אדם, ואין זכרו מורגל אצל שום אדם, ואפילו נשא ונתן בו, לפי שאין שם מעשה לקיים ההרגל, ואין שואל ואין דורש ואין מבקש על שום דבר מהן כל עיקר, עד שנשתנו בו החכם הגדול עם הסכל מן ההמון, ורוב התלמידים אינן יודעים מן הקרבנות וכיו"צ".
³² ושם: "אם יוכל לקבוע לו שעה גדולה ללימוד אחר ויספיק לו שאר היום לחזור על לימודו המביא לידי מעשה, אזי חייב להוסיף מעט מעט ללימוד בשעה זו הלכות אחרות שהן פירוש התרי"ג מצות, אף מצות שאינן נוהגות כמו קדשים וכיוצא בהן .. ויש לו לעסוק תחלה בסדר קדשים .. ללימוד הלכות כל הקרבנות בשלימות וכל העבודות שבמקדש והלכות המקדש וכל כלי .. ואח"כ במשך הזמן אם יוכל להוסיף עוד בשעה זו ללימוד ולחזור כראוי, יעסוק בסדר טהרות וזרעים, והם קודמים לסדר מועד נשים נזיקין, מאחר שכבר עסק הרבה בלימוד המביא לידי מעשה שהן הלכות השנויות בג' סדרים אלו (לבד ברכות וחולין ונדה)".
³³ כנ"ל שדברי הגמרא הובאו רק בתור דוגמא לדבר, שאפילו בדורות הראשונים לא הי' נפוץ הלימוד בכל הסדרים.
³⁴ = מה שאמרת.

³⁵ ועצ"ל שמ"ש רש"י ששני הסדרים שלא היו לומדים כ"כ הם "זרעים" (שאינו נוהג בחו"ל וכן טהרות), הרי זה חוץ מברכות ונדה. ועד"ז בנוגע להנאמר שאין לומדים "קדשים", שזהו חוץ מחולין.
³⁶ ושם: "אם אחר שהוא בקי היטב בכל לימודו המביא לידי מעשה וחוזר עליו לעולם יוכל לקבוע לו בכל יום שעה קטנה ללימוד אחר .. אזי נכון הדבר .. לקבוע לימודו בשעה קטנה זו שבכל יום ללימוד פעם אחת כסדר כל התלמוד בבלי וירושלמי ומכילתא וסיפרא וסיפרי ותוספתות וכל המדרשים וכיו"צ".
³⁷ = דברי (דעת) עצמו.

³⁸ בסהמ"צ שם: "וברוב המדרשות בארו שהא-ל צונו על הגר כמו שצונו על עצמו כו"י".
³⁹ נדפסה ברמב"ם הוצאת שלזינגער (ג.י. תש"ז) בהוספות לח"א סיי"ט. תשובות הרמב"ם (ירושלים תש"כ) כרך ב סרצ"ג.
⁴⁰ = לרי' עובדי".

